

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/194/2016
Identifikačné číslo spisu:	2513206404
Dátum vydania rozhodnutia:	22.11.2017
Meno a priezvisko:	Mgr. Dušan Čimo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2017:2513206404.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu P. B., trvale bytom v X., zastúpeného JUDr. Ľudovítom Štanglovičom, advokátom v Šali, Jarmočná 2264/3, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Župné námestie 13, o 2.001.803,61 €, vedenom na Okresnom súde Trnava pod sp. zn. 37C/55/2014, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 1. júna 2016 sp. zn. 11Co/752/2015, takto

rozhodol:

Dovolanie v časti náhrady škody o d m i e t a .

Vo zvyšku rozsudok Krajského súdu v Trnave z 1. júna 2016 sp. zn. 11Co/752/2015 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Trnava (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 28. januára 2015 č. k. 37C/55/2014-101 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca na žalovanej domáhal zaplatenia náhrady škody v sume 1.803,61 € a náhrady nemajetkovej ujmy v sume 2.000.000 € (okrem náhrady trov konania); žalobcovi potom uložil povinnosť zaplatiť žalovanej do 3 dní náhradu trov konania v sume 10,20 €. Dôvodom zamietnutia žaloby, založenej právne na úprave o zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (podľa zákona č. 58/1969 Zb., ďalej tiež len „zodpovednostný zákon“ alebo „ZoZŠ“) a skutkovo na skoršom obvinení žalobcu z trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia, na vzatí žalobcu do väzby, trvaní jeho väzby po dobu 88 dní, neskoršom prepustení z väzby, konečnom oslobodení žalobcu spod obžaloby a vzniku mu škody v podobe trov obhajoby v trestnom konaní a nemajetkovej ujmy v podobe ujmy na dôstojnosti i cti, bol záver súdu prvej inštancie o dôvodnosti námietky žalovanej premlčaním žalobou uplatneného práva. Podľa osobitnej úpravy zodpovednostného zákona o premlčaní sa právo na náhradu škody, spadajúce pod takýto zákon, premlčí za tri roky odo dňa, kedy sa poškodený dozvedel o škode, resp. od doručenia (oznámenia) zrušujúceho rozhodnutia, ak je podmienkou uplatnenia práva zrušenie rozhodnutia, najneskôr však za desať rokov odo dňa, keď poškodenému bolo doručené (oznámené) nezákonné rozhodnutie spôsobujúce škodu (§ 22 ods. 1 a 2 ZoZŠ) a u práva na náhradu škody podľa

prvej časti druhej hlavy zákona (pri zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím o väzbe a treste - pozn. Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) za rok odo dňa, keď nadobudlo právoplatnosť oslobodzujúce rozhodnutie, rozhodnutie odsudzujúce na miernejší trest alebo rozhodnutie zastavujúce trestné konanie (§ 23 ZoZŠ). Žalobca potom nepodal žalobu v žiadnej z premlčacích dôb zhora, keď rozhodnutia o vznesení mu obvinenia a o jeho vzatí do väzby mu boli doručené najneskôr 13. septembra 1999, objektívna 10-ročná premlčacia doba podľa § 22 ods. 2 ZoZŠ mu uplynula rovnakým dňom v roku 2009 a k začatiu konania v prejednávanej veci došlo až 9. mája 2013. To obdobne platilo u ročnej premlčacej doby podľa § 23 ZoZŠ, keď rozsudok oslobodzujúci žalobcu spod obžaloby nadobudol právoplatnosť 26. mája 2010 a aj tu premlčacia doba uplynula márne pomerne dlhý čas pred začatím konania (26. mája 2011). Podľa súdu prvej inštancie bolo bez významu, že k skončeniu trestného konania vedeného proti žalobcovi nedošlo v rámci 10-ročnej premlčacej doby zhora, nakoľko neskončenie trestného konania nemá za následok prerušenie ani spočítavanie plynutia takejto premlčacej doby, pripustenie opačného názoru by zásadným spôsobom zmenilo jej charakter a účel a neobstoí ani argumentácia potrebou spravodlivého a ústavne konformného výkladu, keďže tu dobu 10 rokov (i pre použitie výrazu „najneskôr“ v zákonom ustanovení, ktorého je súčasťou) treba považovať za poslednú časovú hranicu včasného uplatnenia práva. Žalobca tak podľa súdu prvej inštancie konal v rozpore so zásadou „vigilantibus iura scripta sunt“ (práva patria len bdelym) a dôvodné uplatnenie námietky premlčania žalovanou spôsobovalo nemožnosť priznania uplatnených práv bez skúmania, či tieto inak existujú.

2. Krajský súd v Trnave (ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež „nižšie súdy“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 1. júna 2016 sp. zn. 11Co/752/2015 vyššie priblížený rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žalovanej nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Rozsudok súdu prvej inštancie považoval za správny, keď sa stotožnil nielen so spôsobom voľby rozhodného práva prvoinštančným súdom (rozumej použitie ZoZŠ na základe úpravy z prechodného ustanovenia § 27 ods. 2 neskoršieho zákona č. 514/2003 Z. z. s prihliadnutím k vzatiu žalobcu do väzby ešte pred nadobudnutím účinnosti novšieho zákona - opäť pozn. najvyššieho súdu), ale i so záverom o premlčaní žalobou uplatneného práva. Podľa odvolacieho súdu žalobca síce právo uplatnil v rámci subjektívnej trojročnej premlčacej doby, neplynúcej po dobu určenú na predbežné prerokovanie nároku na ústrednom orgáne a preto končiacaj až 26. novembra 2013, nestalo sa tak však v rámci 10-ročnej objektívnej premlčacej doby. Predmetom konania pritom nebolo právo na náhradu škody spôsobenej prietiahmi v trestnom konaní (ako jednou z foriem nesprávneho úradného postupu), v ktorého uplatnení žalobcovi nič nebránilo. Rovnako bolo treba nazerať na včasnosť uplatnenia práva aj vo vzťahu k jednoročnej lehote (dobe) podľa § 23 ZoZŠ. Odvolací súd mal zhodne so súdom prvej inštancie za to, že neskončenie trestného konania vedeného proti žalobcovi nemalo žiaden vplyv na plynutie objektívnej 10-ročnej premlčacej doby a hoci dĺžku takého trestného konania nemala možnosť ovplyvniť žiadna zo sporových strán, žalobca mal možnosť podať žalobu i pred uplynutím mu premlčacej doby a zároveň žiadať prerušiť konanie (o náhradu škody) do skončenia trestného konania. Pre existenciu právnej možnosti žalobcu čeliť úspešnému vzneseniu námietky premlčania, ako aj rozhodnosť okolností, existujúcich až v čase uplatnenia námietky premlčania, nepovažoval odvolací súd prípad v prejednávanej veci za tak výnimočný, aby tu bolo namieste odopretie účinku námietke premlčania s poukazom na rozpor výkonu takéhoto práva s dobrými mravmi. Úprava v ZoZŠ je vo vzťahu k úprave z Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „O. z.“) v pomere osobitného predpisu (lex specialis) k predpisu všeobecnému (lex generalis), podľa odvolacieho súdu nemohla obstať ani námietka žalobcu nepremlčateľnosťou ním uplatnených nárokov, keďže tu ide o osobné práva majetkovej povahy premlčaniu podliehajúce (ako to judikoval najvyšší súd v rozhodnutí z 25. septembra 2008 sp. zn. 5 Cdo 278/2007 a pri snahe argumentovať aj judikatúrou z Českej republiky vyplýva tiež z rozsudku Vrchného súdu v Olomouci zo 17. februára 2004 sp. zn. 1 Co 63/2003) a napokon tu nebol ani dôvod na pripustenie dovolania (proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu), keďže problematika náhrady škody so zodpovednosťou štátu je judikatúrou dostatočne riešená a ani v rámci odvolacej argumentácie žalobcu nezaznela žiadna významná dosiaľ neriešená právna otázka.

3. Proti takémuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca (ďalej tiež „dovolateľ“) s návrhom na jeho zrušenie a vrátenie veci odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Namietal znemožnením mu

nesprávnym procesným postupom súdu uskutočňovania procesných práv mu patriacich v takej miere, že tým došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ Civilného sporového poriadku, teda zákona č. 160/2015 Z. z., dnes už i v znení zákona č. 87/2017 Z. z., ďalej len „C. s. p.“), ako aj doterajším nevyriešením pre túto vec rozhodnej právnej otázky premlčania práva na nemajetkovú ujmu z dôvodu väzby v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. c/ C. s. p.). Výskyt tzv. zmätočnosťnej vady podľa § 420 písm. f/ C. s. p. videl dovolateľ predovšetkým v nevysporiadaní sa dovolacieho súdu s odvolacím argumentom o potrebe použitia čl. 5 ods. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (uverejneného v prílohe oznámenia Federálneho ministerstva zahraničných vecí ČSFR č. 209/1992 Zb., ďalej len „Dohovor“), resp. aj odseku 1 rovnakého článku Dohovoru, oboch majúcich prednosť pred vnútroštátnou úpravou, v rozhodnom čase neobsahujúcou výslovnú úpravu nároku na náhradu nemajetkovej ujmy, spôsobenej rozhodnutím o väzbe, u ktorého z povahy veci až následne dochádza ku konštatovaniu nezákonnosti. Preto tu podľa názoru dovolateľa odvolací súd pochybil aj právne, ak zhodne so súdom prvej inštancie uprednostnil formalistický prístup a opomenul, že k dôvodnému uplatneniu všetkých nárokov (bez rizika nazerania na žalobu ako predčasnú) mohlo dôjsť až potom, čo bude zrejmé, že takéto nároky vznikli a to v rámci 10-ročnej objektívnej premlčacej doby pre neskončenie trestného konania proti žalobcovi možné nebolo. I z dôvodu neexistencie úpravy inštitútu nemajetkovej ujmy v ZoZŠ bolo potrebné otázku premlčania posudzovať podľa O. z. (konkrétne podľa § 101 takého zákona) a tu treba konštatovať, že žaloba prinajmenšom v tejto časti bola včasnou, namietalo sa napokon dovolaním.

4. Žalovaná dovolací návrh nepodala.

5. Právoplatnosť rozsudku dovolacieho súdu v tejto veci, vydaného ešte za účinnosti O. s. p. nastala až po 1. júli 2016 (stalo sa tak 18. júla 2016) a takto logicky aj dovolacie konanie mohlo začať až po nadobudnutí účinnosti právnych predpisov tvoriacich súčasť rekodifikácie procesného práva (okrem C. s. p. tiež Civilný mimosporový poriadok č. 161/2015 Z. z., Správny súdny poriadok č. 162/2015 Z. z. a zákon č. 125/2016 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.) po zistení, že dovolanie podala včas (§ 427 ods. 1 C. s. p.) strana, v ktorej neprospech bolo napádané rozhodnutie vydané (§ 424 C. s. p.) a to za splnenia podmienky jej zastúpenia i spísania dovolania na to určenou osobou (§ 429 ods. 1 C. s. p.), skúmal predovšetkým bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou C. s. p.) prípustnosť dovolania. Dospel pritom k záveru, že v časti týkajúcej sa práva na náhradu škody (navzdory možnosti vytknutia nižším súdom i v takejto časti menšej medzery v ich argumentácii) dovolanie za prípustné považovať nejde, v časti požadovanej náhrady nemajetkovej ujmy však naopak dovolanie treba považovať za prípustné a zároveň i za dôvodné.

6. Pokiaľ šlo totiž o čiastkový nárok na náhradu škody (tu reprezentovaný výdavkami žalobcu na trovy obhajoby v trestnom konaní), v tomto prípade nešlo dosť dobre tvrdiť, žeby odvolací súd (a pred ním súd prvej inštancie) k záveru o premlčaní práva dospeli za pomoci nekorektnej aplikácie ustanovení ZoZŠ (na úkor ustanovení Dohovoru). V tomto prípade nejde o to, žeby Dohovor ako medzinárodná zmluva podľa čl. 7 ods. 4 a 5 Ústavy (ústavného zákona SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov) nemal prednosť pred vnútroštátnym zákonodarstvom Slovenskej republiky (rozumej i niekdajšej ČSFR vo všetkých obdobiach existencie spoločného štátneho útvaru zahŕňajúceho popri dnešnej Slovenskej republike aj rovnako už samostatnú Českú republiku), keďže takúto prednosť samozrejme má a pre kategorickú úpravu v Ústave mať musí, ale o to, že pri odškodnení podľa Dohovoru v užšom slova zmysle (tu rozumej pri náhrade škody - tej materiálnej) nie je vnútroštátna úprava s úpravou z Dohovoru v kolízii, ale len upravuje podrobnejšie (a pomerne jednoznačné) podmienky uplatnenia práva (ku ktorým patrí aj osobitná - nech aj úprava v O. z. čiastočne podobná - úprava premlčania).

7. V časti, o ktorej je reč, síce nižšie súdy pri posudzovaní námietky premlčania nerozlišovali medzi škodou spôsobenou rozhodnutím o vznesení žalobcovi obvinenia a ďalším rozhodnutím o jeho vzatí do väzby a takto sa i dopustili zjednodušenia (nepresnosti), spočívajúceho v nevyslovení, že len na čiastkový nárok odvodzovaný od nezákonnosti druhého z týchto rozhodnutí má dopadať úprava

premlčacej doby podľa § 23 ZoZŠ, kým naopak námietku premlčania čiastkového nároku odvodzovaného od nezákonnosti prvého z rozhodnutí je namieste posudzovať podľa všeobecnejšej úpravy (v rámci ZoZŠ) § 22 zodpovednostného zákona; takáto parciálna nedôslednosť v argumentácii ale nemala na správnosť záveru o premlčaní práva na náhradu škody (tu opäť rozumej výlučne tej materiálnej, predstavovanej znížením majetku žalobcu v súvislosti s nutnosťou vynaloženia výdavkov na jeho obhajobu) žiaden vplyv. K márnemu uplynutiu premlčacej doby totiž nepochybne došlo pri posudzovaní podľa jedného i druhého z oboch tu zmieňovaných ustanovení ZoZŠ a úspechu argumentácie časovým presahom dĺžky trestného konania vedeného proti žalobcovi nad 10-ročnú objektívnu premlčaciu dobu bránilo neuvedenie, aká škoda žalobcovi v súvislosti s rozhodnutím o vznesení obvinenia (izolovane od ďalšieho rozhodnutia o jeho vzatí do väzby) vznikla a prečo by v tomto prípade (tu inak odhliadnuc od zásadne možného „naviazania“ všetkých trov obhajoby aj na rozhodnutie o väzbe a predĺženia úspechu námietky premlčania už podaním žaloby do jedného, poťažne pol druhu roka od právoplatnosti oslobodzujúceho rozhodnutia) nemal byť možným odvolacím súdom odporúčaný postup (podanie žaloby a predtým i žiadosti o predbežné prerokovanie nároku ešte pred uplynutím premlčacej doby s následným uplatnením požiadavky, aby konanie o takejto žalobe bolo prerušené až do skončenia konania majúceho pre rozhodnutie o nej nesporný význam), hoci by využitie tejto možnosti so sebou prinieslo aj potrebu korektného zodpovedania otázky, čo s prípadnými trovami takto iniciovaného konania za predpokladu neskoršej nutnosti vzatia žaloby späť (potom, čoby výsledok trestného konania proti žalobcovi bol iný - záver o vzniku nároku na náhradu škody, za ktorú zodpovedá štát, nepodporujúci).

8. Rozsudok odvolacieho súdu v časti náhrady škody s výnimkou približnou vyššie poskytoval uspokojivé odpovede na všetky odvolaním nastolené otázky a keďže ani v postupe odvolacieho súdu, predchádzajúcim vydaniu takéhoto rozhodnutia, dovolací súd nezistil žiadne pochybenie na ujmu procesných práv neskoršieho dovolateľa (tobôž nie v takej miere, aby to odôvodňovalo ďalší záver o porušení práva na spravodlivý proces), neostávalo tu iné, než dovolanie v takejto časti podľa § 447 písm. c/ C. s. p. odmietnuť.

9. To naopak neplatilo v časti požadovanej náhrady nemajetkovej ujmy, kde sa bolo treba stotožniť s dovolacou argumentáciou žalobcu v tom, že dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu (ani ním potvrdzovaný rozsudok súdu prvej inštancie) neposkytli odpoveď na špecifický argument o nemožnosti vzťahnutia úpravy premlčania v zodpovednostnom zákone aj na nemajetkovú ujmu (ktorú zákon č. 58/1969 Zb. až do jeho zrušenia nielen na rozdiel od neskoršej úpravy v zákone č. 514/2003 Z. z., ale i od úpravy v O. z. neupravoval).

10. Odvolaciemu súdu síce treba prisvedčiť v tom, že zodpovednostný zákon po celú dobu regulovania ním dotknutých právnych vzťahov mal v o vzťahu k O. z. povahu osobitného predpisu, majúceho pri posudzovaní ním riešených právnych otázok pred všeobecnou úpravou prednosť (ako to treba vyvodiť aj z historického vývinu tu spomínanej právnej úpravy a najmä z nahradenia niekdajšej strohej úpravy štátnych orgánov za nimi spôsobené škody v rámci § 426 O. z. celým novým zákonom, nadobudnutým účinnosť 1. júla 1969), takýto pomer oboch predpisov však zjavne môže platiť len na otázky upravované nimi oboma (navyše s podmienkou aspoň čiastočnej odchylnosti oboch takto si konkurujúcich úprav). O prípad takejto konkurencie úprav ale nejde u práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktoré zodpovednostný zákon (na rozdiel od práva na náhradu škody) nepoznal a preto muselo byť logicky vylúčené tiež to, aby mohol upraviť aj podmienky výkonu ním nepoznaného práva (vrátane jeho premlčania). Nemožno preto inak, než žalobcovi dať za pravdu v tom, že vzťahnutie premlčacích dôb, urobených súčasťou zodpovednostného zákona, aj na právo na nemajetkovú ujmu, majúce pôvod v rozhodnutiach a postupoch štátnych orgánov poznačených nutnosťou neskoršieho nahliadania na ne ako na nezákonné či prinajmenšom nesprávne, bez ďalšieho neobstojí a v podobe urobenej súčasťou rozsudku odvolacieho súdu sa javí argumentačne chudokrvným (i za situácie, keď tu absentovalo aj vyporiadanie s a s relevantnou judikatúrou reprezentovanou tiež dovolaním uvádzaným rozsudkom najvyššieho súdu z 31. mája 2007 sp. zn. 4 Cdo 177/2005, publikovaným v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 13/2009, súd prvej inštancie sa tu akcentovanému rozmeru problému prakticky celkom vyhol a odvolaciemu súdu v tomto smere

znemožnil prípadný postup podľa § 219 ods. 2 O. s. p.).

11. Bez ohľadu na polemiky o výkone práva na uplatnenie námietky premlčania v rozpore s dobrými mravmi síce platí, že inštitút premlčania prispieva k budovaniu právneho povedomia (najmä bdelosti tých, ktorým svedčia práva) a j právnej istoty v právnych vzťahoch, každé akceptovanie príslušnej námietky však musí byť náležité (i argumentačne) podloženým už len z toho dôvodu, že záver o premlčení uplatňované právo degraduje na tzv. naturálnu obligáciu (oslabením práva nemožnosťou jeho priznania v súdnom konaní) a predstavuje tak tiež praktickú prekážku na ceste k získaniu odpovede súdu na otázku, či tu uplatňované právo je (alebo naopak nie je).

12. Pretože v prejednávanej veci sa tak nestalo (poskytnutím uspokojivej a objektívne presvedčivej odpovede na otázku, prečo by aj na právo zodpovednostným zákonom nepoznané mala dopadať osobitná úprava premlčania, týkajúca sa výslovne len práva na náhradu škody a nie všeobecná úprava premlčania podľa O. z., ktorý v rozhodnom čase - na rozdiel od zodpovednostného zákona - obsahoval i úpravu samotného inštitútu nemajetkovej ujmy v súvislosti so zásahmi do práva na ochranu osobnosti bez rozdielu pôvodov takýchto zásahov), dovolaniu žalobcu v tejto časti bolo nutné vyhovieť a rozsudok odvolacieho súdu v tejto časti veci samej i vo výroku o trovách konania (závislom na rozhodnutí vo veci samej ako celku) podľa § 449 ods. 1 a § 450 C. s. p. zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Dôvod na postup podľa odseku 2 prvého z ostatných uvádzaných ustanovení nebol, keďže náprava zrušením len rozhodnutia odvolacieho súdu (navrhovaná i dovolaním), ktorý má možnosť medzery v argumentácii zaceliť alebo sa rozhodnúť pre iný postup, je evidentne možnou aj postačujúcou (a iný než práve uvedený postup vylučujúcou).

13. O trovách dovolacieho konania dovolací súd nerozhodoval, pretože o nich s o zreteľom k i len čiastočnému zrušeniu rozsudku odvolacieho súdu patrí rozhodnúť odvolaciemu súdu (§ 453 ods. 3 C. s. p.).

14. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.